

Zuid - Oost Salland

Natuurlijk goed in de Regio!

Februari
2025

Aan de leden en afnemers

2025 is begonnen en weer voortvarend van start gegaan. Het was enorm schrikken geblazen voor iedereen dat in Duitsland MKZ geconstateerd is. Zo komt het snel dichtbij. Oude beelden en emoties kwamen bij iedereen weer boven. Gelukkig kunnen we als kleine voercoöperatie snel schakelen en namen we onze hygiëne maatregelen. Zoals het nu lijkt blijft het bij dit ene geval en gaat het Nederland deze keer gelukkig voorbij.

Het jaar is afgesloten en wij zijn bezig met de balans. We hebben een iets rustiger jaar achter de rug dan 2023. Gelukkig hebben we als Zuid-Oost Salland de weggevallen omzet aardig weten te compenseren. De fabriek heeft iets minder voer gemaakt en we zitten weer op de omzet van 2021. De totale verkoop van mengvoeders en grondstoffen ligt nog wel hoger dan in 2021. Dat de omzet bij ons beter op peil blijft dan de landelijke tendens laat zien, komt met name door het goed luisteren naar onze klanten/leden en daar zijn we trots op. Dit geeft de bevestiging dat indien nodig we snel kunnen schakelen.

De fabriek draait goed en door de derde bulkauto meer in te zetten krijgen we het voer goed weggebracht. De week voor kerst hebben we een recordomzet van ruim 1.700 ton voer gemaakt en afgeleverd.

Grondstofprijzen

De graanprijzen zijn in 2024 behoorlijk gedaald. Het lijkt erop dat we deze winter een normaal verloop van de graanprijzen gaan zien. De soja en raap producten zijn niet in overvloed aanwezig, maar de verwachtingen zijn wel goed. Ook deze producten zijn in 2024 behoorlijk in prijs gezakt.

Omzet

Aan het begin van 2024 hoopten we de omzet gelijk te houden maar toch is deze iets gedaald. Het effect van stoppende bedrijven door de opkoopregeling was bij ons ook goed merkbaar.

De omzet in onze eigen fabriek is gedaald. De rundvee, vleesvarkens en konijnen omzet is gestegen en de zeugen en geitenomzet is gedaald. De verminderde eigen productie komt ook doordat we minder voer voor de Eendracht hebben geproduceerd. Daarnaast is onze rundvee VLOG mengvoeromzet nog iets verder gestegen. Deze stijging komt met name door klanten die overgestapt zijn van regulier naar vlog voer.

De enkelvoudige grondstoffenhandel is fors gestegen maar hier ligt niet onze prioriteit. De kunstmest en kalkomzet zijn fors gestegen. Dit is met name te danken aan onze nieuwe collega die zich op de teelt richt.

De winkel in Heeten heeft een mooie omzet gedraaid. We hebben iets minder omzet gedraaid maar dit heeft ook te maken met de slechtere bereikbaarheid gedurende de verbouwing van de winkel. In maart 2025 is de verbouw van de winkel achter de rug en verwachten we dat weer goed te gaan maken.

Opening winkel

De winkel is ook al bijna klaar na de grote verbouwing van de gevel en de inrichting. Dit willen we met u als lid graag vieren op vrijdagavond 7 maart. We zullen dan de winkel officieel openen en er daarna een gezellige ledenavond met een drankje en versnapering van maken. U ontvangt hiervoor nog een uitnodiging, maar noteer deze datum alvast in uw agenda.

Daarnaast willen we de opening ook groots met onze klanten vieren. Dit gaan we doen met een open dag op zaterdag 22 maart met diverse mooie aanbiedingen. Ook zorgen we dan voor het nodige vertier om er samen een geslaagde dag van te maken. Noteer deze dag alvast in uw agenda.

Jaarvergadering

Dit jaar zal de jaarvergadering plaatsvinden op dinsdag 25 maart. Het 1^e deel zal bestaan uit het behandelen van de jaarcijfers. Het 2^e deel vullen we in met een mooie presentatie van een bekende ondernemer uit onze regio. Hij zal laten zien hoe je met alle duurzaamheidswensen van de regering toch geld kan verdienen op je bedrijf.

Dat het interessant wordt staat nu al vast.

Noteer deze avond alvast in uw agenda. U, uw partner en meewerkende gezinsleden zijn van harte welkom want het wordt hopelijk weer een interessante avond over de toekomst van uw coöperatie.

Rundveestudiedag

In het voorjaar organiseren we weer de rundveestudiedag. We beginnen 's ochtends om 10 uur. Tussen de middag verzorgen we de inwendige mens. Na de middag gaan we op bezoek bij een bedrijf waar we een aantal thema's aan de hand van de praktijk gaan behandelen. We verwachten dan rond 15.30 uur af te sluiten. De komende weken zullen we u hier verder over informeren.

Al met al is 2024 voor de coöperatie Zuid-Oost Salland weer een mooi jaar geweest om op terug te kijken. Hopelijk wordt 2025 het jaar van duidelijkheid waar we als sector recht op hebben.

Hans Verheul

Open dag vernieuwde winkel Heeten

Op zaterdag 22 maart organiseren wij van 8.30 tot 16.00 uur een open dag van onze vernieuwde winkel in Heeten.

Deze dag zullen er spectaculaire acties en leuke activiteiten aanwezig zijn voor de klanten.

Let op: deze dag zal er geen afhaal mogelijk zijn van grote producten zoals stro en grote hoeveelheden zakgoed. Het plein is afgesloten.

We verwelkomen u graag in onze vernieuwde winkel.

Stop met het openbaar maken van gevoelige gegevens konijnenhouderij

Zoals veel sectoren heeft ook de konijnenhouderij te maken met Wet open overheid (Woo)-verzoeken. Het openbaar maken van bezoek- en controlerapporten van de NVWA wordt door velen als zeer onprettig ervaren. Immers, iedereen kan deze gegevens delen, publiceren of gebruiken voor gerichte (protest)act.

De Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) heeft als taak wettelijke kaders te controleren en handhaven. Maar tijdens controles worden ook andere dingen gevraagd en genoteerd. Bij zo'n bezoek wil je niet te lastig zijn en beantwoord je die vragen, want je hebt niks te verbergen.

Bij een aantal konijnenhouders is bijvoorbeeld gevraagd naar de dierdagdosering en daar hebben sommigen gewoon inzicht in gegeven. Enkele jaren later zijn deze gegevens terug te vinden in Woo-verzoeken. Dit kan nooit de bedoeling zijn.

Het hele systeem om dierdagdosering te monitoren is zo opgezet dat er sectorcijfers komen die openbaar worden gemaakt. Het kan en mag niet zo zijn dat er door Woo-verzoeken cijfers van individuele dierhouders in de openbaarheid komen. Ter verduidelijking: de individuele cijfers zijn door de NVWA aan de dierhouders gevraagd en zijn niet door controleurs uit het systeem gehaald.

Steun de eigen minister door te stoppen met het openbaar maken van gevoelige gegevens.

Robbert Bekkers, voorzitter LTO Konijnenhouderij

Het gevolg hiervan is dat het draagvlak onder veehouders is heel klein is om mee te werken als er door de overheid naar andere sectorcijfers wordt gevraagd, zoals bijvoorbeeld technische resultaten. Want de ondernemer vertrouwt er niet op dat deze nooit in de openbaarheid komen.

Vanwege de recente ervaringen met Woo-verzoeken vinden we het ongewenst dat de NVWA allerlei gevoelige bedrijfsgegevens over individuele konijnenhouders verzamelt. De vakgroep Konijnenhouderij van LTO gaat hierover het gesprek aan met het ministerie van LNV en de NVWA.

Ingrijpen bij Woo-procedure

Ook als de NVWA minder gegevens gaat verzamelen beschikt zij over gevoelige gegevens van boeren, net als de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) en het ministerie van LNV. Het is positief dat de minister deze week persoonlijk ingreep bij één Woo-procedure.

Die procedure wordt opnieuw gedaan, omdat boeren enkel via een berichtje in de Staatscourant werden geïnformeerd dat er via een Woo-besluit gevoelige informatie over hen openbaar zou worden gemaakt. De minister geeft hiermee wel het signaal af dat ze tegen de openbaarmaking van gevoelige gegevens van boeren is.

Mijn boodschap aan de NVWA en RVO? Steun de eigen minister hierin en pak het signaal met beide handen op door te stoppen met het openbaar maken van gevoelige gegevens.

Bron; Nieuweoogst.nl

Deskundige Aldo Dekkers: MKZ- besmetting gaat niet via de lucht

MKZ kan zich, in tegenstelling tot wat vaak valt te lezen, niet verspreiden via de lucht. Dat stelt deskundige vesiculaire ziekten Aldo Dekkers van Wageningen Bioveterinary Research (WBvR). De uitkomst van de Wageningse proeven op dit gebied zijn allemaal negatief. Hij benadrukt dat de mens de grootste risicofactor is.

Naar aanleiding van de MKZ-uitbraak bij buffels in Duitsland en om de kennis bij veehouders en alle betrokkenen in de veesector op te frissen, organiseerden WBvR en Royal GD woensdag 15 januari een webinar. Tot op dit moment is het gebleven bij deze ene uitbraak in Brandenburg op de grens met Berlijn. De dieren in de 1 kilometerzone rond de uitbraak bleken allemaal vrij van de ziekte. Onderzoek in de 3 kilometerzone loopt nog. Net als het onderzoek naar de 3.600 kalveren die in Nederland zijn geïmporteerd.

Dat onderzoek gaat nog even duren. Eerst wordt met een PCR-test in de bloedmonsters gezocht naar het virus. Dat kan snel, maar dan is er nog niet voldoende zekerheid. Vervolgens wordt ook nog gezocht naar antilichamen tegen de ziekte. Dat duurt twee dagen. Nadeel van deze test dat die in circa 3 procent van de gevallen een valspositieve uitslag geeft. Dat wil zeggen dat het erop lijkt dat er antilichamen tegen MKZ worden gevonden, maar het niet zeker is dat dit klopt. Dit vraagt om een uitgebreide hertest. Alles bij elkaar kan het dan wel anderhalve week duren voor er zekerheid is.

Strikte biosecurity

De verspreiding van MKZ gaat dus niet via de lucht, blijkt uit onderzoek bij WBvR met zieke kalveren en koeien die geen direct contact hadden met hun soortgenoten. Ook al was er veel virusuitscheiding door de zieke dieren, de gezonde dieren in dezelfde ruimte liepen geen MKZ op. Uiteraard werd hierbij strikte biosecurity toegepast, zodat er ook geen indirect contact was.

De overdracht van MKZ kan wel op veel andere manieren gebeuren, door direct contact tussen dieren, maar ook via indirect contact. Denk bij het laatste aan niet goed gereinigde en ontsmette transportmiddelen, ongedierte, kleding of schoeisel, besmet voer of strooisel, sperma, mest, besmet vlees of vleeswaren en mensen die in aanraking zijn geweest met besmette dieren. Een goede hygiëne en biosecurity zijn dus belangrijk.

De uitbraak in Duitsland heeft waarschijnlijk te maken met achtergelaten besmet vlees of vleeswaren, of contact met mensen of besmette kleding of schoeisel van mensen. De buffels liepen in een wandelgebied vlak bij Berlijn.

Wereldwijde ontwikkelingen

Dekkers gaf tijdens het webinar in vogelvlucht weer wat er sinds de ontdekking van MKZ eind negentiende eeuw wereldwijd voor ontwikkelingen zijn rondom deze besmettelijke virusziekte. Kort na de eerste ontdekking werd al duidelijk dat het niet om een bacterie ging, maar dat het om een virus ging werd pas later bekend. Runderen en varkens waren gevoelig voor de ziekte, maar bijvoorbeeld honden en katten niet. Voor de besmetting van evenhoevigen is maar een lage dosis nodig. De ziektekiem was goed te doden door verhitting en dieren waren na besmetting immuun.

De ziekte greep begin vorige eeuw flink om zich heen. Voor de oorlog waren er in Nederland zo'n 100.000 MKZ-uitbraken. Met veel dierenleed tot gevolg en een grote impact op de bedrijven. Uiteindelijk bleek dat het mogelijk is een vaccin tegen het virus te maken.

Door de inzet van dit vaccin sinds de jaren vijftig daalden de MKZ-uitbraken die begonnen in Nederland tot nul. En doordat ook in andere Europese landen werd overgegaan tot vaccinatie, daalde het totaal aantal uitbraken verder. De laatste uitbraak in Nederland was in 1983/1984 tot die door import in 2001.

MKZ niet gerelateerd aan veedichtheid

De veedichtheid van Nederland heeft volgens Dekker dan ook geen relatie met het aantal MKZ-uitbraken. Voor de oorlog hadden we veel minder vee, maar wel veel uitbraken. Momenteel zijn er veel meer dieren en zijn er in Nederland normaal gesproken geen uitbraken meer, ook al wordt hier niet gevaccineerd.

Door het op uitgebreide schaal vaccineren in Europa verdwenen de MKZ-typen die daar rondwaarden. Europa kon hierdoor in 1992 stoppen met vaccineren en overgaan tot de methode van 'stamping out' bij een uitbraak, in combinatie met noodvaccinatie. Doorgaan met vaccineren had volgens Dekker ook geen zin omdat in de rest van de wereld veel varianten van het MKZ-virus aanwezig zijn. 'Het is ondoenlijk om tegen al die verschillende typen en subtypen te vaccineren.

In Europa was de laatste grote uitbraak in 2001 in het Verenigd Koninkrijk en daarna dus ook in Nederland. De laatste MKZ-uitbraak in Europa was in 2011 in Bulgarije. Wereldwijd blijft MKZ rondgaan en in veel gebieden in Azië en Afrika is het virus endemisch. Noord-Amerika is vrij en Zuid-Amerika grotendeels, dankzij vaccinatie.

Actief virusbeeld

De verschillende MKZ-types en subtypes blijven zich verspreiden. Zo zijn er in Noord-Afrika introducties vanuit West-Afrika en zijn MKZ-varianten vanuit Venezuela in Egypte terechtgekomen. En ook in Turkije, dat niet vrij is van MKZ, komen er types bij. Het beeld in de wereld is actief.

Nadeel van zo'n noodvaccinatie die bij een uitbraak in Europa mag worden toegepast, is dat het lang kan duren voordat een land weer de officiële status van MKZ-vrij zonder vaccinatie terugkrijgt. 'Na de aanpassing van de Europese wetgeving hierover krijgt een land deze status pas terug als alle gevaccineerde dieren dood zijn', zegt Dekkers.

Bij het vaccineren van koeien kan dit dus lang duren en om sneller de status vrij te krijgen, zullen die dieren alsnog moeten worden geslacht. Bij de MKZ-uitbraak in 2001 zijn ook alle dieren die een noodvaccinatie kregen uiteindelijk geruimd.

Om het geheugen over de MKZ-verschijnselen op te frissen, liet Europees rundveespecialist Emma Strous van Royal GD beelden zien van de ziekteverschijnselen. Dat begint met blaasjes op bijvoorbeeld de tong en tandeloze mondrand bij runderen en ook in de tussenklauwspleet. Die blaasjes barsten en de hele tongepitheel of huid valt eraf. Ook op de uier en spenen kunnen blaasjes en huidbeschadigingen optreden. De dieren hebben koorts, speekselen en 'chompen'. Dat laatste betekent dat ze lusteloos malen met de kaken. Bij koeien is de melkproductiedaling bij meerdere dieren tegelijk ook opvallend.

Minder problemen bij varkens

Varkens hebben minder last van de beschadigingen in de mond maar meer bij de klauwen, waardoor ze niet willen lopen.

Ontschoening van de klauwen komt voor. De varkens hebben ook koorts en willen niet eten. Jonge biggen kunnen overlijden door een ontsteking van de hartspier en dat geldt ook voor andere jonge dieren als kalveren en lammeren.

Bij de schapen en geiten zijn de verschijnselen minder duidelijk, al hebben ze wel blaren en beschadigingen in de bek. Kreupelheid komen voor, maar er moet dan wel worden gekeken of dit door MKZ komt of dat het een andere oorzaak heeft, zoals blauwtong. Bij melkgeiten en -schapen is er wel een duidelijke productiedaling. Sterfte bij jonge lammeren is ook een verschijnsel.

Bij alle dieren is het van belang om te kijken welke andere ziekteverwekkers vergelijkbare verschijnselen geven. Bij runderen en schapen kan het blauwtong zijn. Bij die dieren zijn er bij blauwtong maar enkele tegelijk die koorts hebben. Blauwtong veroorzaakt daarbij oedeem en beschadigingen op de neusspiegel en niet op de tandeloze randen.

Verschijnselen bij schapen

Schapen hebben ook nog verschijnselen die op MKZ kunnen lijken door ecthyma en rotkreupel. Bij verschijnselen is het volgens Strous altijd noodzakelijk om te kijken of er niet meer dan één oorzaak kan zijn. Bij varkens kunnen onder meer blaasjesziekte, vesiculaire stomatitis (vs) en seneca valley virus (svv) vergelijkbare verschijnselen geven.

Om insleep van MKZ te voorkomen zijn volgens Strous een aantal maatregelen noodzakelijk. Ze raadt aan dieren na aanvoer een tijd in quarantaine te houden. Bezoekers mogen alleen naar binnen als dat noodzakelijk is en dan het liefst na douchen of minimaal na goed handen wassen. En altijd in schone bedrijfskleding en schoon schoeisel.

Bestrijding van ongedierte is van belang, net als een goede reiniging en ontsmetting van eigen transportmiddelen en de kadaverplaats en opslag. Transportmiddelen bij aan- en afvoer van dieren moeten sowieso altijd goed worden gereinigd en ontsmet. Voor transportmiddelen die uit Duitsland komen en andere landen waar Afrikaanse varkenspest heerst, zoals Polen, is een tweede reiniging en ontsmetting al meerdere jaren verplicht.

Bron: Varkens.nl

Met voerschotel big op twee manieren verleiden

De Dualsnack-schotel was een van de vele innovaties die op EuroTier 2024 in het Duitse Hannover het licht zagen. De witte voerschotel van Ardol bestaat uit twee vakken die zijn gescheiden door een wroetschot. Via een eenvoudige maar baanbrekende methode worden biggen al vanaf 36 uur na de geboorte op twee manieren verleid aan de gang te gaan met bijvoeding.

Met de Dualsnack-schotel speelt het in natuurlijke additieven gespecialiseerde Ardol in op de wroetreflexen bij pasgeboren biggen. Op een speelse en eenvoudige manier maken ze kennis met zowel droogvoer als water met een speciaal ontwikkeld mineralenproduct Basdiar. Dit supplement is verrijkt met mineralen, ijzer en algen en heeft een natuurlijke aardse geur. Bovendien is Basdiar een binder van (endo)toxinen.

Alleen al die bodemgeur trekt biggen volgens Ardol naar de schotel, zodat ze het product moeiteloos opnemen en ook al wat gaan vreten van het droogvoer. Hiermee worden zowel de dunne als de dikke darm gestimuleerd. Deze vroege activatie helpt de biggen niet alleen om zeugenmelk beter te verteren, maar bereidt het spijsverteringsstelsel ook voor op de vertering van plantaardig voedsel.

Door de snackschotel ontwikkelen biggen al in een vroeg stadium een sterk en gezond darmstelsel, gecombineerd met een breed en actief microbiom. Dit heeft volgens Ardol een direct positief effect op de verdere ontwikkeling van de biggen. Uit eigen proeven blijkt verder dat de Ardol-schotel het wroetgedrag ook van de kleinste biggen stimuleert, waardoor de overgang naar (pre)starter- en speenvoer soepeler verloopt.

De rand van de schotel voorkomt vermorsing, mede door het verschil in hoogte van de zijde voor het vocht- en droogvoergedeelte. In elk bakje kan 1,8 liter product. Deze dualsnack-schotel is bij ons verkrijgbaar, als je hierin geïnteresseerd bent neem dan gerust met ons contact op.

Lage emissie in varkensstal door dagelijks de mestput te spoelen

De uitstoot van methaan uit mest is met bronaanpak grotendeels te voorkomen. De vorming van ammoniak in vleesvarkensstallen is te halveren.

De methaanemissie uit varkensstallen is met dagontmesting grotendeels te voorkomen. Dat blijkt uit onderzoek van Wageningen Livestock Research en De Hoeve Innovatie. In een biggenstal met 60% dichte vloer en een vleesvarkensstal met 40% dichte vloer is de emissiereductie respectievelijk 96% en 91%. De ammoniakreductie in deze stallen met dagontmesting is 86% met biggen en 45% met vleesvarkens.

Dagelijks spoelen van mest verlaagt emissies

Door dagelijks de mest uit de stal te spoelen is nauwelijks nog uitstoot van methaan uit de mest. De resterende methaanemissie is vooral van de dieren zelf. Bij biggen wordt de meeste ammoniakreductie met dagontmesting ook voorkomen. Bij vleesvarkens blijkt dat lastig, vertelt accountmanager Camiel van Houtert van De Hoeve Innovatie. Met name in de afmestfase van de vleesvarkens neemt de ammoniakemissie toe. Dan vreten en mesten de dieren veel, zodat de hokken snel iets vervuilen, legt Van Houtert uit.

Aanzuren van mest

Dit onderzoek volgt op eerder emissieonderzoek door beide partners. In het eerste traject werd bij de vleesvarkens ook gemeten met 60% dichte vloer, net als bij de biggen. In alle gevallen werden in het tweede traject lagere emissies gemeten, uitgezonderd de uitstoot van ammoniak bij vleesvarkens. Die wordt hoger met minder dichte vloer en dus een groter emitterend oppervlak. Voor vleesvarkens zal een vorm van naschakeling nodig zijn om de ammoniakemissie onder de wettelijke limiet te houden. Bij De Hoeve wordt daarom ook ervaring opgedaan met het aanzuren van mest. Niettemin wordt het zonder luchtwasser lastig om bij vleesvarkens de ammoniakdoelen te halen, verwacht Van Houtert.

Hij is tevreden dat bij de biggen de emissiereducties hoog zijn door dagelijks de mest uit de stal te spoelen. De biggen worden zodoende nauwelijks aan ammoniak blootgesteld, zodat de longen niet aangetast raken. Gezonde longen zijn volgens Van Houtert erg belangrijk voor de biggen, zodat de dieren vitaal blijven en hard kunnen groeien in de vleesvarkensstal.

Bron: Boerderij.nl

Maisrassenkeuze

Het is weer tijd voor de keuze en het bestellen van het maiszaad voor komend seizoen. Er zijn verschillende eigenschappen waaraan een maisras op uw bedrijf aan moet voldoen. Er is zoals elk jaar weer ruim keuze uit diverse maisrassen. Wij hebben een verkorte selectie gemaakt uit de rassenlijst om de keuze wat makkelijker te maken. Uiteraard kunnen wij als u graag een andere keuze maakt ook deze rassen gewoon leveren. Hieronder de door ons geselecteerde voorkeursrassen. Let wel op dat bij een aantal rassen niet alle ontsmettingen beschikbaar zijn. Ook hebben we nog een aantrekkelijke korting bij bestellingen voor 1 maart.

Als u nog moet voldoen aan de **rustgewasverplichting** is het ras **Farmquick (FAO 150)** geschikt om in te zetten als “korte teelt”. Deze oplossing biedt u de mogelijkheid om toch mais te telen, en met de oogst voor 1 september, meteen te voldoen aan de rustgewas verplichting. Heeft u extra advies nodig rondom de keuze voor welk ras voor uw bedrijf geschikt is neem dan contact met ons op.

		FAO				
			Standaard	Vogelafweer	Ritnaald + vogelafweer	Alleen Ritnaald
Ultravroeg						
Farmquick		150	niet beschikbaar		niet beschikbaar	niet beschikbaar
KWS Nevo		180				niet beschikbaar
Vroeg						
LG 31206		205				
LG 31205		205				
Emeleen		205			niet beschikbaar	
Benco		210			niet beschikbaar	niet beschikbaar
Middenvroeg						
Meluseen		220				
LG 32.257		225				
Gwendoleen		230			niet beschikbaar	
Nomad		230				niet beschikbaar
KWS Arturello		240				niet beschikbaar
KWS Haiko		240				niet beschikbaar
Farmoritz		250				niet beschikbaar

Voorkoopactie landbouwplastic

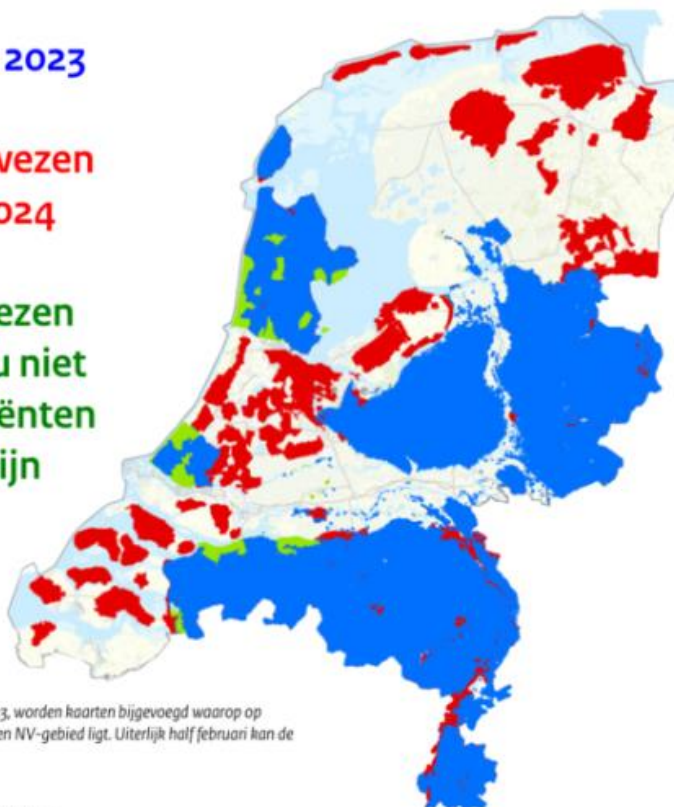
De voorkoopactie van landbouwfolie loopt nog tot 15 februari, heeft u nog niets besteld en wilt u wel profiteren van de gunstige verkoopvoorwaarden geeft dan uw bestelling zo spoedig mogelijk door aan ons.

NV- gebied: 20% korting op stikstoftotaalnorm in 2025

De stikstoftotaalnormen in NV-gebieden zijn vanaf 2025 verder verlaagd. De stikstoftotaalnorm in NV-gebieden is 20% lager t.o.v. de norm in de tabel op de site van RVO die buiten NV-gebieden geldt. De lagere normen gelden voor alle percelen in een NV-gebied ongeacht of het bedrijf gebruik maakt van derogatie.

Nutriënten verontreinigde gebieden Nederland per 2024

- **Aangewezen gebieden sinds 2023**
- **Nieuwe aangewezen gebieden per 2024**
- **Eerder aangewezen gebieden die nu niet meer met nutriënten verontreinigd zijn**

Bij de nog te publiceren regeling in december 2023, worden kaarten bijgevoegd waarop op perceelsniveau te zien is of betreffend perceel in een NV-gebied ligt. Uiterlijk half februari kan de boer dit ook raadplegen op [Mijnpercelen.nl](https://mijnpercelen.nl).

5 december 2023 | Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Korting grondwaterbeschermingsgebied ook 20%

In grondwaterbeschermingsgebieden op zand- en lössgrond in de provincies Overijssel, Gelderland, Utrecht, Brabant en Limburg geldt hetzelfde kortingspercentage (20%).

Kunstmestgift in het voorjaar

In de praktijk zal de korting op de stikstoftotaalnorm neerkomen dat er minder aanvullende N uit kunstmest gebruikt mag worden. Let er vooral op dat er wel voldoende zwavel gegeven wordt in het voor de 1^e snede. Hierbij moet goed gekeken worden naar de N/SO₃ verhouding in de diverse kunstmest soorten. Omdat er minder N en dus kg product gestrooid gaat worden is het van belang dat de SO₃ gift niet omlaaggaat. Houdt hier rekening mee met in de keuze van een kunstmest. Hieronder zie je een tabel met de verschillende kunstmestsoorten.

MINDER N? LET OP DE ZWAVELDEKKING!				
<i>Minimaal 60 maar liever 80 kg SO₃/ha om tekorten te voorkomen</i>				
Gehaltes in het actuele aanbod				
KORREL	Per 100 kg N		SO ₃ / ha	
	N	SO ₃	80 N/ha	60 N/ha*
A55	26	32,5	100	75
Blend KAS / ZA	24	30	100	75
Sulfan (KAS + S)	24	20	67	50
Sulfan (KAS + S)	24	18	60	45
KAS Zwavel (KAS + S)	24	15	50	38
KAS Zwavel (KAS + S)	27	12	36	27
KAS	27	0	0	0
Novurea Extra 5	36	24	53	40
Novurea 5	38	18	38	28
Novurea	46	0	0	0

Bemesting na derogatie tijdperk

Verdeling van kunstmest over het groeiseizoen

Vanaf 2026 mag er maximaal 170 kilogram dierlijke stikstof per hectare worden gebruikt. Ook de toegestane hoeveelheid stikstof uit kunstmest verandert. In sommige regio's wordt dit meer (in ruil voor minder dierlijke mest), maar in de NV gebieden vanaf 2025 zelfs significant minder (zie tabel 1 Hoe gaan we deze het beste verdelen? Het hele jaar een beetje of toch pieken in het voorjaar? In dit artikel van de Groeikrant gaan we dieper in op een efficiënte verdeling van stikstof en behoud van graskwaliteit. Een praktijkproef in samenwerking met Eurofins Agro op dit onderwerp heeft ons nieuwe inzichten gegeven die we graag met u delen.

Hoe verandert de gebruiksnorm en N-ruimte in Nederland?

De totale stikstofnorm blijft buiten NV-gebieden gelijk, wat betekent dat er hier meer stikstof uit kunstmest aangewend mag worden dan vóór het afschaffen van de derogatie. Binnen de NV-gebieden daalt echter de totale stikstofgebruiksruimte in 2025 met maar liefst 20%. Waardoor de kunstmestruimte hier lager wordt dan voor het afschaffen van derogatie. In onderstaande tabel staat een voorbeeld voor klei- en zandgronden die een indicatie geven van de impact.

Jaar		ZAND			KLEI		
		N dierlijk	Totale N-gebruiksnorm	Ruimte N-aanvulling *	N dierlijk	Totale N-gebruiksnorm	Ruimte N-aanvulling *
Weiden	2022	230	250	146,5	250	345	232,5
	2026	170	250	173,5	170	345	268,5
	2026 met NV korting	170	200	123,5	170	276	199,5
Maaien	2022	230	320	182,0	250	385	235
	2026	170	320	218,0	170	385	283
	2026 met NV korting	170	256	154,0	170	308	206

* bij maximale inzet dierlijke mest

Tabel 1. Gebruiksruimte per jaar

Er zijn 4 verschillende kunstmestregimes toegepast, waar bij behandeling A, B en C allemaal 218 kg N uit kunstmest verdeelt is. Dit staat gelijk aan de hoeveelheid kunstmestruimte op zandgrond bij maaien – zonder derogatie. Behandeling D is gebaseerd op de kleinorm maaien, ook zonder derogatie. Alle behandelingen hebben de tweede snede 60 kg N uit kunstmest gehad om nawerkingseffecten vanuit de eerste snede inzichtelijk te kunnen maken.

Strategie		Snede 1	Snede 2	Snede 3	Snede 4	Snede 5	Snede 6	Totaal
A: Zandnorm spreiden	Kg N per ha	80	60	24	27	27	0	218
	Percentage van totale jaargift	37%	28%	11%	12%	12%	0%	
B: Zandnorm voorjaar	Kg N per ha	100	60	14	27	17	0	218
	Percentage van totale jaargift	46%	28%	6%	12%	8%	0%	
C: Zandnorm met voorjaarsgift klei, extreem pieken in het voorjaar	Kg N per ha	120	60	24	14	0	0	218
	Percentage van totale jaargift	55%	28%	11%	6%	0%	0%	
D: Klei norm	Kg N per ha	120	60	24	40,5	38,5	0	283
	Percentage van totale jaargift	42%	21%	8%	14%	14%	0%	
E: Absolute 0	Kg N per ha	0	0	0	0	0	0	0

Tabel 2. Behandelingen proef

In het kort:

- Behandeling A is de zandnorm waarbij de kunstmest het meest gespreid wordt .
- Behandeling B heeft een hogere eerste gift en haalt dit weg bij snede 3 en 5.
- Bij behandeling C en D is de startgift met 120 kg N uit kunstmest nóg een trap hoger.
- Behandeling C volgt behandeling D tot de ruimte van de zandnorm op is, waarmee deze behandeling het meeste piekt in het voorjaar
- Behandeling E is een absolute 0, zodat bekeken kon worden hoeveel en wanneer de grond zelf stikstof leverde.

Op alle locaties is gedurende het groeiseizoen de opbrengst gemeten. De laatste snedes werden eind september of begin oktober gemaaid. Om de hergroei juist in beeld te hebben is er maximaal 2 dagen voor het daadwerkelijke oogstmoment geoogst. Omdat natuurlijk niet iedere proefveldeigenaar op hetzelfde moment gemaaid heeft drukken we de opbrengsten vaak ook uit per groeidag. Zo zijn resultaten per locatie bij verschillende maaieregimes beter te vergelijken.

Opbrengst per strategie: focus op voorjaar of spreiden in het seizoen?

Hogere bemesting, zoals bij behandeling D, leidt tot hogere opbrengsten per hectare én per groeidag. Wat echter opvalt bij de resultaten is dat de N-recovery (N-opbrengst / totale N-bemesting) niet significant van elkaar verschillen. Hetzelfde geldt voor het stikstofoverschot (N-bemesting - N-opbrengst) en voor de voederwaarde per kilogram droge stof. Daarmee kunnen we stellen dat hogere bemestingsinput bij deze niveau's nog net zo efficiënt is als een lagere bemesting.

Kortom, de wet van de verminderde meeropbrengst is nog niet bereikt. De wijze van verdeling van dezelfde hoeveelheid stikstof (behandeling A, B en C) hebben dus geen invloed op de totale opbrengst en benutting.

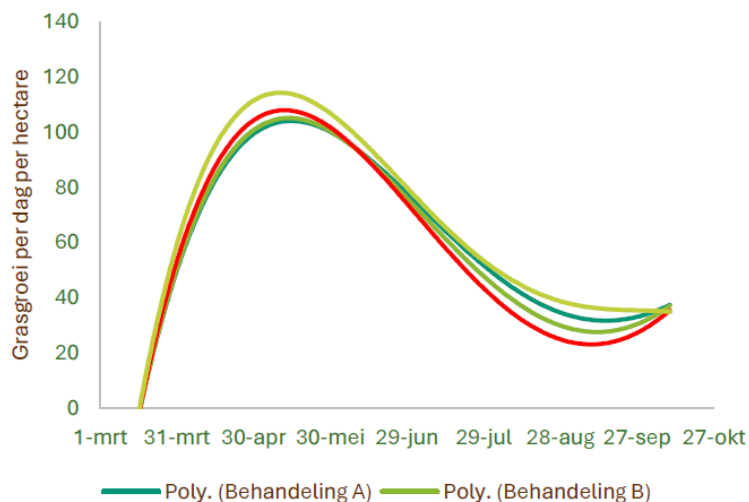
Behandeling	Opbrengst per hectare			Stikstofefficiëntie		Opbrengst per groeidag		Voederwaarde per kg DS	
	KG DS	KVEM	Kg N	N-recovery	N overschot	DS opbrengst	N opbrengst	Ruw eiwit	VEM
A	13264 a	12406 a	351 a	78,6%	95	68 ab	1,80 a	166	936
B	13195 a	12346 a	350 a	78,6%	95	67 a	1,79 a	168	942
C	13092 a	12293 a	367 a	81,2%	84	66 a	1,87 a	177	941
D	14268 b	13450 b	413 b	80,6%	99	72 b	2,10 b	182	944
Gemiddeld	13446	12614	369	79,7%	93	68	1,89	173	941
Significantie	,067	,018	,006	NS	NS	,063	,033	NS	NS

Tabel 3. Opbrengsten per behandeling

Waar geen significant opbrengstverschil te bepalen is tussen behandeling A, B en C, zien we wel verschil met behandeling D. Die heeft een significant hogere DS, KVEM en stikstofopbrengst. Met daarbij een gelijke N-recovery en N-overschot. Ook in grasgroei en stikstofopname per dag scoort behandeling D hoger.

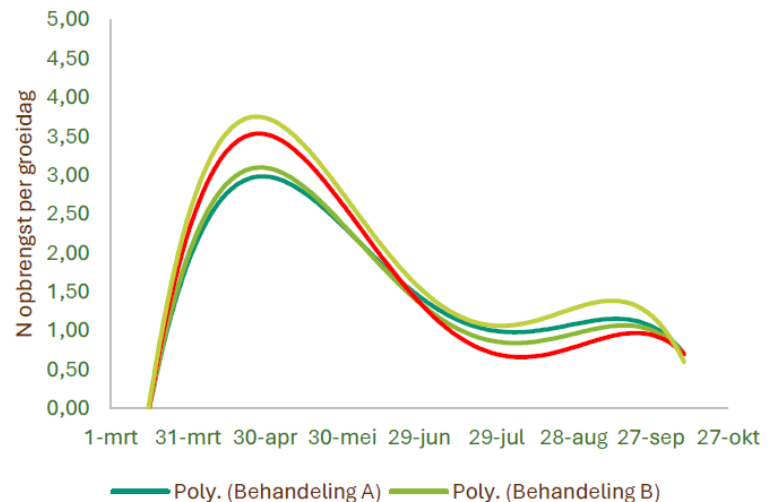
Er zit bovendien wel verschil in wannéér dit gras gegroeid is. Namelijk, hoe meer de bemestingsstrategie op het voorjaar gericht is, hoe hoger de grasgroei in het voorjaar dan ook is (zie figuur 1 en 2). Naarmate het seizoen vordert en de voorjaarspiekende strategie minder bemest daalt hier de grasgroei en stikstofopname per dag. Dit is dus voor de totale opbrengst al wel gecompenseerd door de hogere opbrengst in het voorjaar. In het geval van een droge zomer zoals in 2018,19 of 20 kan dit dus wel ook invloed kunnen hebben op de totale opbrengst. Dan geldt: wat binnen is, is binnen.

DS-opbrengst per groeidag per strategie

Figuur 1. Grasgroei per dag

N-opbrengst per groeidag per strategie

Figuur 2. N-opbrengst per dag

Effect bemesting 2^e helft van het seizoen

De tweede helft van het seizoen levert de bodem dus meer N vanuit de mineralisatie. Maar kan er dan helemaal gestopt worden met bemesten, of kost dit te veel opbrengst en kwaliteit? In onderstaande tabel zoomen we in op de gemiddelde opbrengsten en kwaliteit op de verschillende locaties vanaf augustus.

De proefvergelijkingen (behandeling A, C en E – 0-strook) tonen duidelijke verschillen in opbrengst tussen de spreidingsstrategie en de voorjaarspiekstrategie in de nazomer en het najaar. In kwaliteit zijn echter geen significante verschillen te zien; bemesting heeft vooral een effect op de opbrengst.

	Kg DS per ha	Kg N per ha	Ruw eiwit	VEM
E 0-veld	2200	56,3	160	890
A Spreiden over het jaar	3474	88,9	160	884
C Pieken in het voorjaar	2886	71,6	155	881

Tabel 4. Opbrengsten augustus - oktober

Wat opvalt, is het relatief kleine verschil in opbrengst tussen de 0-strook en behandeling C. De 0-strook kreeg het hele jaar geen bemesting en ook behandeling C ontving in deze periode geen stikstof. De nawerking van de voorjaarsbemesting is daardoor beperkt, met een opbrengst van 686 kg droge stof en 15,3 kg N per hectare in deze periode.

Conclusie en advies

- De verdeling van kunstmeststikstof maakt niet uit voor de totale droge stof en stikstofopbrengst op jaarbasis. En heeft op basis van een gewogen gemiddelde ook geen significante invloed op de voederwaarde. Het verplaatst alleen het moment wanneer de meeste opbrengst gehaald wordt.
- Het moment van kunstmest inzetten stuurt droge stof en stikstofopbrengst, waardoor een andere verdeling gekozen kan worden tussen bedrijven en of gebruik van percelen.
- Stikstoflevering bodem wordt pas substantieel in de nazomer en najaar en is afhankelijk van de hoeveelheid stikstof/OS in de bodem.
- Inzet van klavers voor bedrijven in NV-gebieden is noodzakelijk om voldoende stikstoflevering te houden voor het gras.

Bij beperkte N-ruimte lijkt de meest veilige strategie om deze in te zetten in het voorjaar. Dan is de kwaliteit van het gras het hoogste. Zeker in droogtegevoelige regio's waarbij de grasproductie na de langste dag kan tegenvallen is dit de veiligste strategie. Een nadeel is dat de productie later in het jaar dan tegenvalt. Met name bij beweiding of stalvoeding is dit niet altijd gewenst. Kijk dan of er elders stikstof vrijgespeeld kan worden om deze percelen door te bemesten. Daarmee lijkt in de NV-gebieden de inzet van klavers een noodzaak te worden.

Warme start zorgt voor goede biestopname

Het klinkt logisch maar het vergt wel extra werk. Maar het loont echt. Uit nieuwe inzichten blijkt dat een warme start ook van belang is voor een goede opname van antistoffen in de darm. Zorg dus voor een kalverdekje of een warmtelamp gelijk na geboorte. Of nog moderner een infrarood paneel boven of voor een eenlinghok. Kalverdekjes zijn te verkrijgen bij ons in de winkel. Daarnaast kunnen bedrijven met Denkavit melkpoeder kalverdekjes bestellen met de spaaractie van de kalvermelk.

Jaarlijkse spaaractie waardebon bij Denkamilk

Denkamilk kalvermelk heeft een lange traditie met een succesvolle spaaractie voor praktische cadeau 's. Sinds januari 2023 worden de spaarpunten niet meer op de verpakkingen aangebracht, maar worden deze één keer per jaar uitgekeerd via een 'Spaaractie waardebon'. De komende maand worden de tegoedbonnen weer opgestuurd. Voor meer info:

<https://denkavit.com/nl/fokkalveren/denkamilk-spaaractie/>

SPEENEMMER

20 Punten

CAPUCHON TRUI

60 punten

ROBUUSTE GARDE

20 punten

OVERALL

80 punten

VVV CADEAUBON

30 punten

REFRACTOMETER

80 punten

BEWAARTON 20KG

35 punten

KALVERDEKJE

85 punten

Zuid - Oost Salland

*Natuurlijk goed en altijd
scherp in diervoeders*

Kalverdek

~~19,95~~
15,95

Lammeremmer

6 spenen

~~29,95~~
19,95

Bestel tijdig

uw poot aardappelen

De tuinzadengids is er
weer, deze is gratis
verkrijgbaar in onze
winkel.

Melkpoeder voor lammeren

per kg
verkrijgbaar

Dorpsstraat 51 Heeten
0572-381 541

Stationsweg 4 Haarle
0548-595 662

Jodium

250 ml ~~7,90~~
5,95

1 liter ~~22,80~~
16,95

Thermolaars Dunlop

~~132,95~~

115,00

Alleen in Heeten op voorraad

Werktruien Diverse modellen

40% korting

Op de 2de trui (de goedkoopste)
combinatie mogelijk

Alleen in Heeten op voorraad

Warmtelamp gratis a
€9,95 bij aankoop van
een warmtearmatuur

a €24,95

www.zuidoostsalland.nl

Winkel Heeten

ma t/m vrij 08.30 - 18.00 uur

za 08.30 - 16.00 uur

Zo gesloten

Kantoor Haarle

07.30 - 16.30 uur

gesloten

gesloten